RURAL VISION

magazine#4

Wzmacnianie obszarów wiejskich Europy

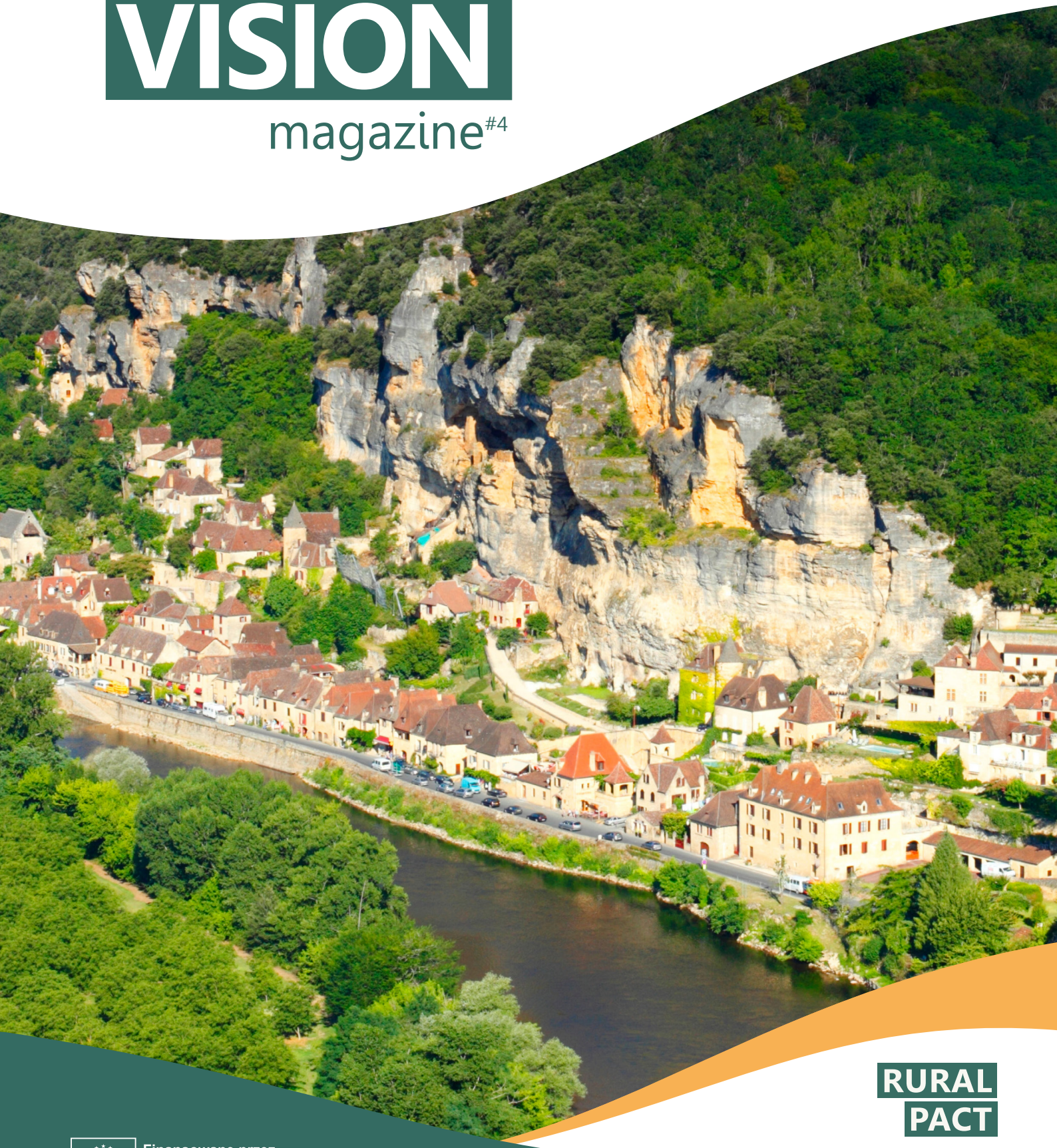

RURAL PACT

Finansowane przez Unię Europejską

Spis treści

3
Głosy mieszkańców wsi w kolejnych ramach polityki unijnej: dlaczego i jak się angażować

5
Silniejszy wymiar wiejski po 2027 r.: perspektywy KR i EKES

6
Zwiększanie atrakcyjności obszarów wiejskich – korzyści ze stosowania podejść zintegrowanych

8
Wymiana pokoleniowa nie tylko w rolnictwie – wspólne budowanie przyszłości obszarów wiejskich

9
Skuteczne wdrażanie zintegrowanych podejść terytorialnych: trzy lekcje z Europy

10
Co sprzyja rozwojowi ekosystemów innowacji na obszarach wiejskich? Trzy perspektywy budowania trwałej innowacji

12
Realizacja Paktu dla wsi w Europie – doświadczenia krajowe i regionalne

13
Dlaczego zaangażowanie polityczne ma znaczenie dla obszarów wiejskich w Europie

14
Wdrażanie zmian na miejscu: każde działanie ma znaczenie dla wizji obszarów wiejskich

15
Łączenie ludzi, inspirowanie do działania: poznaj grupy społecznościowe Paktu dla wsi

SŁOWO WSTĘPNE

Niezależnie od miejsca zamieszkania, wszyscy Europejczycy powinni cieszyć się podstawową swobodą pozostania tam, gdzie postanowią budować swoje życie. To właśnie rozumiemy pod pojęciem „**prawa do pozostania**". Zadbanie o to, aby pozostanie w miejscu zamieszkania było dostępne dla każdego i aby ludzie nie byli zmuszani do wyjazdu z powodu braku możliwości.

Stworzenie odpowiednich warunków i możliwości jest szczególnie trudne na obszarach oddalonych i wiejskich. Ludzie potrzebują dostępu do wysokiej jakości miejsc pracy i możliwości ekonomicznych, niedrogich mieszkań, wydajnego transportu, łączności cyfrowej, nowoczesnej infrastruktury i niezawodnych usług publicznych, takich jak edukacja, opieka nad dziećmi i opieka zdrowotna. Są to **podstawy dobrej jakości życia**. Często stanowią one również czynniki decydujące o tym, czy ludzie są w stanie wyobrazić sobie budowanie swojej przyszłości w danym miejscu.

Dlatego Komisja Europejska przygotowuje **pierwszą w historii europejską strategię dotyczącą prawa do pozostania**. Strategia ta, opierając się na dorobku wypracowanym w ramach wizji obszarów wiejskich UE, uzupełnia prace Komisji nad innymi strategiami terytorialnymi poświęconymi wschodnim regionom granicznym, wyspom, regionom najbardziej oddalonym i miastom.

Będzie ona opierać się na ponad 700 opiniach otrzymanych od zainteresowanych stron ze wszystkich 27 państw członkowskich UE i zapewni **wspólne ramy działań** w różnych obszarach polityki. Ramy te zwiększą atrakcyjność naszych regionów i stworzą warunki, w których ludzie będą mogli pozostawać w miejscu zamieszkania, tam pracować i rozwijać się.

Zapewnienie takich warunków wymaga **silnej koordynacji różnych obszarów polityki**. Polityka spójności odgrywa kluczową rolę w usuwaniu podstawowych przyczyn dysproporcji terytorialnych i inwestowaniu w rozwiązania dostosowane do lokalnych uwarunkowań. Jednocześnie realizacja prawa do pozostania wymaga **zintegrowanego podejścia** łączącego różne polityki. Jako wiceprzewodniczący wykonawczy ds. spójności i reformy zapewniam koordynację działań w kilku obszarach polityki, obejmujących m.in. rolnictwo, transport, turystykę, rybołówstwo i niebieską gospodarkę. Obszary te odgrywają również ważną rolę w zwiększaniu konkurencyjności i urzeczywistnianiu prawa do pozostania.

Co więcej, prawo do pozostania jest jednym z kluczowych celów przyszłego budżetu UE po roku 2027 oraz proponowanych planów partnerstwa krajowego i regionalnego (PPKR). Strategia dotycząca prawa do pozostania ma na celu wniesienie wkładu w przygotowanie tych planów poprzez zapewnienie praktycznych rozwiązań i wskazówek dotyczących **sposobów wykorzystania polityk europejskich i krajowych** w celu wzmocnienia atrakcyjności, dobrobytu i odporności regionów w całej Unii.

Cel jest prosty, ale ambitny: każdy Europejczyk powinien mieć swobodę budowania przyszłości w miejscu, w którym zdecyduje się żyć. Aby to osiągnąć, konieczne jest **zaangażowanie, współpraca i koordynacja** wszystkich podmiotów i wszystkich szczebli sprawowania rządów, aby prawo do pozostania stało się rzeczywistością dla obywateli i społeczności w całej Unii.

Raffaele Fitto,
Wiceprzewodniczący wykonawczy ds. spójności i reform, Komisja Europejska

Głosy mieszkańców wsi w kolejnych ramach polityki unijnej: dlaczego i jak się angażować

Autor: Urszula Budzich-Tabor,
Biuro Wsparcia Paktu dla wsi

Interesariusze obszarów wiejskich muszą się wcześnie zaangażować

Proponowane ramy polityki unijnej na okres po 2027 r. dają państwom członkowskim większą elastyczność w decydowaniu, w jaki sposób fundusze UE będą przyczyniać się do wspierania rozwoju obszarów wiejskich. Choć stwarza to szanse na bardziej zintegrowany rozwój terytorialny, oznacza to również, że decyzje dotyczące priorytetów finansowania, zarządzania i wdrażania będą coraz częściej podejmowane na szczeblu krajowym i regionalnym. Zgodnie z zasadą partnerstwa interesariusze na obszarach wiejskich odgrywają zatem ważną rolę w zapewnieniu, że przyszłe plany partnerstwa krajowego i regionalnego (PPKR) odzwierciedlają potrzeby i możliwości społeczności wiejskich.

Nowe możliwości – i nowe niepewności

Komisja proponuje, aby od 2028 r. skonsolidować obecny układ strumieni finansowania w ramach jednego Funduszu Europejskiego obejmującego spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną, rolnictwo i obszary wiejskie, rybołówstwo i gospodarkę morską, dobrobyt i bezpieczeństwo. Państwa członkowskie będą rozdzielać te środki za pośrednictwem proponowanych PPKR.

Propozycja ta umożliwia **bardziej zintegrowane wsparcie dla obszarów wiejskich w ramach jednolitych ram**. Jednakże interesariusze obszarów wiejskich zidentyfikowali trzy główne obszary niepewności:

- **Finansowanie** – mimo że Komisja proponuje przeznaczenie na obszary wiejskie co najmniej 10% środków przydzielonych w ramach alokacji nieobjętej obowiązkowym wydzieleniem środków, rządy krajowe będą miały większą swobodę w decydowaniu o sposobie wykorzystania środków z PPKR.

- **Priorytety polityki** – Państwa członkowskie określą środki i cele odzwierciedlające priorytety krajowe, przy czym nie jest jasne, w jakim zakresie i w jakiej formie będą kontynuowane istniejące interwencje.

- **Zarządzanie** – Państwa członkowskie mogą wyznaczać organy zarządzające i komitety koordynacyjne oddzielnie dla każdego rozdziału PPKR, co oznacza, że wiele elementów systemu zarządzania – i sposobów, w jakie podmioty wiejskie mogą z nimi współpracować – pozostaje niejasnych do momentu sfinalizowania treści planów.

Jakie postulaty mogliby przedstawić interesariusze obszarów wiejskich?

Dyskusje prowadzone w kontekście Paktu dla wsi pokazują, że jego interesariusze są gotowi współpracować z władzami krajowymi odpowiedzialnymi za przygotowywanie PPKR. Wyłoniły się trzy priorytety.

Po pierwsze, chcą się upewnić, że **odpowiednia część środków zostanie przydzielona obszarom wiejskim**, odzwierciedlając zarówno ich znaczenie dla społeczeństwa europejskiego, jak i ich wkład w realizację celów nowego funduszu PPKR.

Po drugie, wzywają do **szerokich priorytetów inwestycyjnych**, które będą w stanie uwzględnić różnorodność potrzeb i możliwości obszarów wiejskich. Należą do nich m.in. rozwój gospodarczy wykraczający poza rolnictwo, rybołówstwo i leśnictwo, zrównoważone miejsca pracy, dostęp do usług, kultura, jakość życia i powstająca strategia UE dotycząca „prawa do pozostania".

Po trzecie, podkreślają znaczenie **wzmocnienia podejścia oddolnego** poprzez rozszerzone stosowanie zasady partnerstwa, zmniejszenie obciążeń administracyjnych i szersze wykorzystanie instrumentów terytorialnych, w szczególności rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS).

Przygotowanie do dialogu

W wyniku wzmocnienia zasady partnerstwa rządy krajowe będą przygotowywać plany partnerstwa krajowego i regionalnego we współpracy z władzami regionalnymi i lokalnymi oraz odpowiednimi interesariuszami, w tym przedstawicielami społeczności wiejskich. Jednocześnie rządy będą musiały znaleźć równowagę między priorytetami obszarów wiejskich a priorytetami innych interesów terytorialnych i sektorowych, działając w ramach napiętego harmonogramu narzuconego przez rozpoczęcie nowego okresu finansowania w 2028 r.

Organizacje wiejskie muszą zatem być dobrze zorganizowane i gotowe do podjęcia działań we właściwym momencie, jeśli chcą uwzględnienia potrzeb obszarów wiejskich w tych planach.

Różne podejścia w państwach członkowskich

Kilka państw członkowskich przyjęło już różne podejścia do angażowania interesariuszy.

W **Polsce** ministerstwo odpowiedzialne za opracowanie PPKR powołało zespół składający się z około 90 interesariuszy z różnych obszarów tematycznych, w tym dedykowaną grupę ds. wymiaru terytorialnego, aby wesprzeć opracowanie celów strategicznych i środków stosowanych w ramach planu.

W **Estonii** zaangażowanie interesariuszy obejmuje seminaria, konferencje i konsultacje pisemne na szczeblu krajowym i regionalnym. W procesie tym szczególny nacisk położono na włączenie różnych grup, legitymację społeczną i analizę polityki, a LEADER Union pełni rolę strategicznego partnera.

W **Austrii** zaangażowanie koncentruje się na ukierunkowanym współprojektowaniu wykraczającym poza tradycyjne szerokie konsultacje i stanowiącym ich uzupełnienie. Fora dialogowe, webinary, warsztaty i planowane techniczne grupy robocze przyczyniają się do opracowania przyszłego PPKR.

Poniższy orientacyjny harmonogram przedstawia główne etapy przygotowania PPKR i możliwości zaangażowania stron zainteresowanych w oparciu o projekt przepisów UE i plany państw członkowskich dostępne w lipcu 2026 r.

Zaangażowanie w cały proces na szczeblu krajowym i europejskim

Zaangażowanie interesariuszy powinno trwać **przez cały czas przygotowywania PPKR**. Organizacje wiejskie powinny uczestniczyć we wczesnych konsultacjach, tematycznych grupach roboczych i publicznych zaproszeniach do składania pomysłów, a także współpracować z parlamentarzystami, władzami regionalnymi i lokalnymi oraz organizacjami badawczymi zajmującymi się rozwojem obszarów wiejskich.

Równie ważne jest zapewnienie, aby głos mieszkańców obszarów wiejskich był nadal słyszalny po wdrożeniu planów, poprzez udział w komitetach monitorujących, grupach sterujących i podobnych organach zarządzających.

Oprócz dyskusji na szczeblu krajowym zachęca się również interesariuszy obszarów wiejskich do włączania się w kształtowanie ostatecznych ram prawnych UE, gdziekolwiek jest to możliwe. Można to osiągnąć za pośrednictwem organizacji europejskich reprezentujących interesy obszarów wiejskich, takich jak Partnerstwo na rzecz Obszarów Wiejskich Europy (PREPARE), Europejska Sieć LEADER na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ELARD), Europejski Sojusz Społeczności Wiejskich (ERCA), Europejska Młodzież Wiejska (RYE) i inne.

Biuro Wsparcia Paktu na rzecz Obszarów Wiejskich będzie nadal wspierać ten proces, informując uczestników paktu o zmianach legislacyjnych, debatach politycznych, możliwościach zaangażowania i inicjatywach interesariuszy za pośrednictwem publikowanych aktualności, miesięcznego newslettera i wysyłki bezpośredniej.

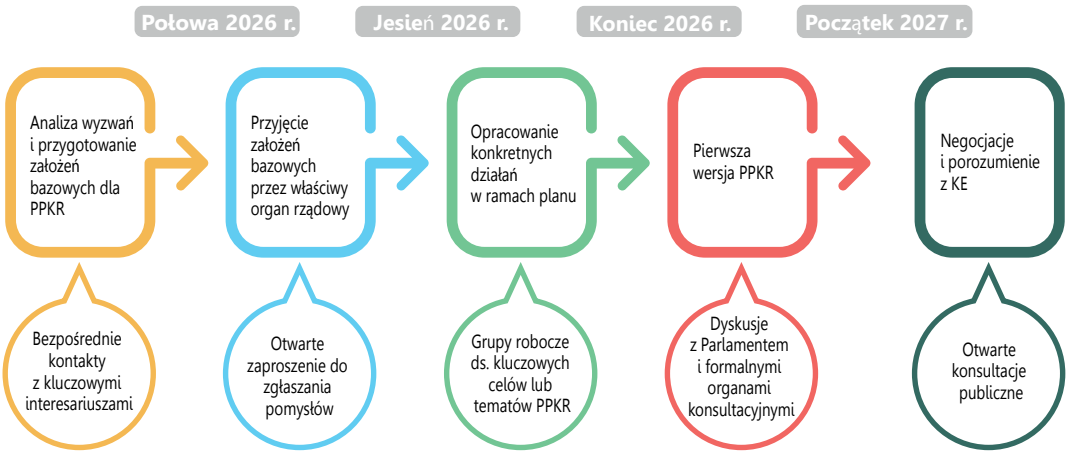

Laboratorium Polityki Paktu dla wsi – „Włączanie obszarów wiejskich do planów partnerstwa krajowego i regionalnego”: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/events/anchoring-rural-areas-national-and-regional-partnership-plans_en

Silniejszy wymiar wiejski po 2027 r.: perspektywy KR i EKES

W jaki sposób możemy nadal koncentrować się na potrzebach i możliwościach obszarów wiejskich, w obliczu finalizacji ram polityki i budżetu UE na okres po 2027 r.? Sprawozdawcy dwóch opinii Europejskiego Komitetu Regionów (KR) i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES) przedstawiają swoje poglądy na temat wzmocnienia wymiaru wiejskiego polityki spójności oraz uwzględniania weryfikacji wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich w procesie kształtowania polityk UE, finansowaniu i zarządzaniu.

Radim Sršeň, sprawozdawca Europejskiego Komitetu Regionów (KR) i Edina Ocsko, prezes Smart Village Network Services

Jednomyślne przyjęcie opinii Europejskiego Komitetu Regionów „Przyszłość rozwoju obszarów wiejskich 2028+" odzwierciedla wspólne wezwanie do tego, aby rozwój obszarów wiejskich stał się **głównym celem polityki spójności**.

Przyszłość rozwoju obszarów wiejskich stoi na rozdrożu: obszary wiejskie mogą stać się muzeami lub tętniącymi życiem, atrakcyjnymi miejscami dla wszystkich pokoleń.

Obszary wiejskie stoją w obliczu wielu wyzwań, ale mają też wielki potencjał. Jego wykorzystanie wymaga podejścia, które jest **holistyczne, dostosowane do lokalnych uwarunkowań, zintegrowane, wielofunduszowe i wielopolitykowe**. Powinno ono odzwierciedlać potrzeby blisko 30% obywateli Europy mieszkających na obszarach wiejskich.

Potrzebne jest również specjalne wsparcie dla instrumentów takich jak **LEADER/RLKS i Smart Villages (inteligentne wioski)**, które okazały się niezwykle skuteczne w angażowaniu obywateli i dostarczaniu rozwiązań dostosowanych do indywidualnych potrzeb w całej Europie.

Opierając się na **zasadzie pomocniczości**, ramy na okres po roku 2027 powinny zapewnić znaczące zaangażowanie władz lokalnych i regionalnych oraz innych partnerów wiejskich w całym procesie projektowania i wdrażania planów partnerstwa krajowego i regionalnego.

Takie podejście może uwolnić strategiczny potencjał obszarów wiejskich, poprawić jakość życia oraz pomóc odwrócić niekorzystne trendy demograficzne i przeciwdziałać narastającemu niezadowoleniu społecznemu.

Lidija Pavić-Rogošić, sprawozdawczyni Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES)

Weryfikacja wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich powinna stać się systematycznym i partycypacyjnym elementem kształtowania polityki UE, gwarantując, że specyficzne realia obszarów wiejskich będą uwzględniane od wczesnych etapów projektowania polityki aż po jej wdrażanie i ocenę. Nie powinno to być jednorazowa ocena, ale **działanie systemowe, wbudowane w odpowiednie obszary polityki i szczeble administracji**.

EKES konsekwentnie podkreśla, że skuteczne wdrażanie weryfikacji wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich wymaga **zaangażowania społeczności wiejskich, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, partnerów społecznych i lokalnych interesariuszy**. Ich wiedza i doświadczenie są niezbędne do identyfikowania skutków terytorialnych, kształtowania reakcji politycznych i zapewniania, że podejmowane działania odzwierciedlają lokalne potrzeby i możliwości. W przypadku zidentyfikowania negatywnych skutków terytorialnych, stosowanie weryfikacji wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich powinno prowadzić do ich dostosowania.

Aby osiągnąć rezultaty, weryfikacja wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich musi być **wsparta wiarygodnymi danymi** dotyczącymi wyzwań i szans, przed którymi stoją społeczności wiejskie, a także **jasno określonymi obowiązkami, budowaniem potencjału i przejrzystym monitorowaniem**. **Obserwatorium Obszarów Wiejskich** powinno stać się stałym instrumentem, a jednocześnie konieczna jest **silna koordynacja** między administracjami, **regularna sprawozdawczość i wymiana dobrych praktyk**.

Ostatecznie weryfikacja wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich powinna pomagać czynić obszary wiejskie atrakcyjnymi miejscami do życia, pracy i inwestowania, wspierając zrównoważony rozwój terytorialny i umożliwiając ludziom pozostanie, powrót i rozwój.

Zwiększanie atrakcyjności obszarów wiejskich – korzyści ze stosowania podejść zintegrowanych

Kraje i regiony UE zobowiązują się do stosowania bardziej zintegrowanych podejść do rozwoju obszarów wiejskich i poszukują sposobów ich wykorzystania w odpowiedzi na zmiany demograficzne, transformacje gospodarcze i dysproporcje terytorialne. W miarę postępu dyskusji na temat przyszłych planów partnerstwa krajowego i regionalnego (PPKR), coraz większa uwaga skupia się na tym, w jaki sposób polityki mogą lepiej odzwierciedlać zróżnicowaną rzeczywistość obszarów wiejskich i zwiększać atrakcyjność terytorialną.

Doświadczenia Irlandii, francuskiego regionu Grand Est i Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) podkreślają praktyczne wnioski dotyczące koordynowania polityk i poziomów zarządzania, dostosowywania wsparcia do lokalnych kontekstów i łączenia inwestycji z potrzebami i zasobami danego terytorium. Ich doświadczenia dostarczają cennych wskazówek na temat przyszłej polityki rozwoju obszarów wiejskich i zintegrowanego planowania w całej Europie.

Laboratorium Polityki Paktu dla wsi – dokument dotyczący koordynacji polityki: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/events/policy-lab-enhancing-policy-coordination-vibrant-rural-areas_en

Informacje dotyczące wdrażania Paktu dla wsi w poszczególnych krajach: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/countries_en

Dokument orientacyjny „Wdrożenie paktu na rzecz obszarów wiejskich w państwach członkowskich" (dostępny we wszystkich językach UE): https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/publications/making-rural-pact-happen-member-states_en

Program OECD „Nowe spojrzenie na atrakcyjność regionów": https://www.oecd.org/en/about/programmes/rethinking-regional-attractiveness.html

Michelle McKiernan,
Jednostka ds. Strategii Wiejskiej,
Ministerstwo Rozwoju Obszarów Wiejskich i Społeczności oraz Gaeltachtu, Irlandia

Irlandzka strategia „Nasza wiejska przyszłość" pokazuje, że **wzmocnienie atrakcyjności obszarów wiejskich wymaga zintegrowanego podejścia obejmującego całą administrację rządową**. Od momentu uruchomienia w 2021 r. strategia pokazała, w jaki sposób włączenie kwestii rozwoju obszarów wiejskich do różnych działań rządu może poprawić spójność polityki i przynieść bardziej skoordynowane, zorientowane na konkretne obszary rezultaty.

Strategię wspierają międzyresortowe **mechanizmy koordynacji, które umożliwiają współpracę między różnymi częściami administracji rządowej**, zapewniając spójną realizację działań w obszarach transportu, przedsiębiorczości, łączności cyfrowej, mieszkalnictwa i usług publicznych. Dzięki tym ustaleniom **zmniejszono fragmentację polityki, ujednolicono priorytety inwestycyjne i stworzono kulturę bardziej zintegrowanego planowania**, w której rozwój obszarów wiejskich jest uznawany za wspólną odpowiedzialność całego rządu.

Strategia wzmocniła również **uwzględnianie wpływu obszarów wiejskich przy opracowywaniu nowych inicjatyw politycznych**. Dzięki wskazówkom i zasobom praktycznym departamenty są zachęcane do oceny, w jaki sposób nowe polityki i programy mogą wpłynąć na społeczności wiejskie już na najwcześniejszych etapach projektowania polityki. Zwiększyło to **świadomość skutków terytorialnych** w administracji i pomogło zapewnić, że szanse i wyzwania stojące przed obszarami wiejskimi będą bardziej spójnie uwzględniane w polityce krajowej.

Mechanizmy zarządzania – obejmujące **regularny monitoring, współpracę międzyresortową i stałe zaangażowanie** władz lokalnych, organów regionalnych, organizacji społecznych i innych interesariuszy obszarów wiejskich – wzmocniły odpowiedzialność, poprawiły spójność polityki i wsparły bardziej elastyczną i lepiej dopasowaną do lokalnych potrzeb realizację.

Kolejna odsłona programu „Nasza wiejska przyszłość" będzie bazować na podejściu obejmującym cały rząd i zapewni ramy strategiczne umożliwiające utrzymanie skoordynowanych inwestycji oraz dalsze wzmocnienie odporności i atrakcyjności społeczności wiejskich.

Doświadczenie zdobyte przy wdrażaniu strategii zapewnia solidne podstawy do rozwoju PPKR, pokazując, w jaki sposób koordynacja działań rządu, zaangażowanie interesariuszy i podejście do rozwoju ukierunkowane na konkretny obszar mogą zagwarantować, że inwestycje będą odpowiadać zróżnicowanym potrzebom obszarów wiejskich.

Franck Leroy,
region Grand Est, Francja

Od kwietnia 2024 r. region Grand Est wdraża swój pakt na rzecz obszarów wiejskich, będący silnym zobowiązaniem politycznym mającym na celu umieszczenie obszarów wiejskich w centrum działań regionalnych.

W roku 2024, w ramach Paktu dla wsi, podjęliśmy jasną decyzję: uczynić obszary wiejskie centralnym elementem naszych priorytetów regionalnych. Społeczności wiejskie to nie skanseny. To miejsca, w których ludzie wprowadzają innowacje, tworzą miejsca pracy i kształtują przyszłość naszego regionu. Naszą rolą jest zapewnienie im środków do działania poprzez wsłuchiwanie się w lokalne potrzeby i wspieranie inicjatyw, które pozwalają urzeczywistnić ich ambicje.

Region dostosowuje swoje wsparcie do różnorodności obszarów wiejskich za pośrednictwem 12 biur regionalnych, uproszczonych procedur, dostosowanych schematów finansowania i dedykowanych mechanizmów wsparcia, co pomaga w przekształcaniu lokalnych projektów w rzeczywistość.

Od momentu uruchomienia paktu ponad **500 milionów euro ze środków regionalnych i europejskich** wykorzystano do wsparcia **5 600 projektów**, począwszy od poprawy warunków życia i ochrony zasobów naturalnych, aż po wsparcie przedsiębiorstw i transformację ekologiczną.

Region inwestuje także w młodych ludzi poprzez inicjatywy z zakresu edukacji, mobilności, szkoleń i zatrudnienia, w tym **program zakwaterowania w szkołach z internatem za 1 euro miesięcznie**, z którego każdego roku korzysta ponad 15 000 uczniów szkół średnich.

Dzięki Paktowi dla wsi region Grand Est potwierdza swoje ambicje dostarczania praktycznych, zakorzenionych lokalnie rozwiązań i budowania stabilnej przyszłości dla społeczności wiejskich.

Obraz StevanZZ w serwisie Canva

Fernando Riaza, Michael Flood
i José Ignacio Donoso Salas,
Centrum OECD ds. Przedsiębiorczości,
MŚP, Regionów i Miast

W obliczu zaostrzającej się konkurencji o wykwalifikowanych pracowników, inwestycje, turystów i pomysły na rozwój OECD współpracuje z ponad 60 regionami w państwach członkowskich w zakresie zwiększania atrakcyjności obszarów wiejskich i regionów. Nasza praca pokazuje, jak ważne jest **zadbanie o podstawy przed sięgnięciem po kosztowne projekty**: dobre lokalne usługi, mieszkania, szkoły, opieka zdrowotna, transport, łączność cyfrowa i stabilna wysoka jakość życia, która będzie wspierać przybyszów.

Następnie regiony wiejskie muszą oprzeć się na tym fundamencie i stworzyć wiarygodną wizję swojej przyszłości, popartą inwestycjami i praktyką, a także opartą na wyjątkowych zasobach, takich jak kapitał naturalny, dziedzictwo przemysłowe i życie społeczne. Te atuty są często niedoceniane.

Na obszarach wiejskich mieszka niewiele ponad jedna czwarta ludności OECD, ale jednocześnie niemal połowa pracowników przemysłu wytwórczego. Lokalne specjalizacje mogą wspierać dziedzictwo kulturowe, eksport i miejscową tożsamość. Innowacje nie ograniczają się jednak wyłącznie do miast – w wiejskiej Szkocji, w ciągu ostatniej dekady, obszary regionów odpowiadały za znaczną część wzrostu produktywności kraju, czerpiąc wsparcie z przedsiębiorczości oraz innowacyjności społecznej.

W przypadku przyszłych PPKR **atrakcyjność obszarów wiejskich będzie wymagać długoterminowej wizji, kompleksowego podejścia politycznego, stałego finansowania i koordynacji działań agencji rządowych i podmiotów lokalnych**. Zintegrowane podejście sprawdza się najlepiej, gdy **potrzeby obszarów wiejskich uwzględniane sąprzez cały cykl polityki**, a wspiera je weryfikacja wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich, dane terytorialne i zaangażowanie społeczności. Celem powinno być połączenie inwestycji, polityki i zasobów lokalnych w taki sposób, aby atrakcyjność stała się wiarygodną przyszłością dla mieszkańców, firm i nowych pokoleń.

Wymiana pokoleniowa nie tylko w rolnictwie – wspólne budowanie przyszłości obszarów wiejskich

Autorzy: Tatiana Ferreira
i Alen Mujčinović, Europejskie
Obserwatorium Młodzieży Wiejskiej

Wymiana pokoleniowa na wsi oznacza znacznie więcej niż tylko sukcesję w gospodarstwie rolnym. Społeczności wiejskie potrzebują także młodych przedsiębiorców, profesjonalistów, usługodawców, rzemieślników i liderów społeczności, aby pozostać dynamicznymi miejscami do życia i pracy.

Stworzenie młodym pokoleniom warunków do budowania swojej przyszłości na obszarach wiejskich staje się zatem **coraz ważniejszym wyzwaniem terytorialnym**. To kluczowe przesłanie pojawiło się podczas webinarium dotyczącego dobrych praktyk Paktu dla wsi, poświęconego odnowie pokoleniowej w przedsiębiorstwach wiejskich, w trakcie którego omówiono środki polityczne i praktyczne przykłady pokazujące, w jaki sposób zintegrowane podejścia mogą wzmacniać gospodarkę i społeczności wiejskie.

Tworzenie odpowiednich warunków

Wymiana pokoleniowa **zależy od długoterminowej żywotności całej gospodarki wiejskiej**. Małe i średnie przedsiębiorstwa, turystyka, rzemiosło, usługi lokalne i organizacje społeczne – wszystkie te obszary przyczyniają się do tworzenia atrakcyjnych miejsc, w których ludzie mogą pozostać, powrócić lub zainwestować. Aby stworzyć takie perspektywy, potrzebne są sprzyjające warunki do przedsiębiorczości, dobrej pracy i kształcenia ustawicznego.

Ponadto młodzi ludzie dostrzegają rosnące **szanse związane z zieloną i cyfrową transformacją**, zwłaszcza w zakresie energii odnawialnej, biogospodarki, zrównoważonej turystyki, usług opiekuńczych i cyfryzacji przedsiębiorstw wiejskich.

Badania Europejskiego Obserwatorium Młodzieży Wiejskiej (EURYO) ujawniają, że na decyzje młodych ludzi **wpływa znacznie więcej czynników niż tylko zatrudnienie**. Mieszkalnictwo, mobilność, edukacja, łączność cyfrowa, dostęp do podstawowych usług i możliwości uczestniczenia w życiu społecznym – wszystkie te czynniki wpływają na decyzję młodych ludzi o pozostaniu na obszarach wiejskich, powrocie do nich lub inwestowaniu na ich terenie.

Uczenie się przez pokolenia

Równie ważne są silne **ekosystemy przedsiębiorczości wiejskiej**. Ciągłość działalności gospodarczej coraz częściej zależy od wyjścia poza tradycyjną sukcesję rodzinną w kierunku **bardziej zróżnicowanych modeli przekazywania przedsiębiorstw**, wspieranych przez mentoring, usługi doradcze i praktyczne wskazówki.

Międzypokoleniowy transfer wiedzy pozwala doświadczonym specjalistom przekazywać nie tylko aktywa, lecz także wiedzę specjalistyczną, pewność siebie, sieci współpracy i lokalną wiedzę. Przykłady z webinarium Paktu dla wsi z Austrii, Hiszpanii, Niemiec i Słowenii pokazały, w jaki sposób **dostosowane wsparcie doradcze, mentoring, programy inkubacji i inicjatywy w zakresie przekazywania przedsiębiorstw** mogą wzmocnić ciągłość działalności gospodarczej i wymianę pokoleniową na obszarach wiejskich.

Budowanie atrakcyjnej przyszłości na obszarach wiejskich

Dyskusje w ramach webinarium potwierdziły te ustalenia, podkreślając, że **atrakcyjne ekosystemy wiejskie zależą od zintegrowanych strategii zorientowanych na konkretne obszary**, łączących możliwości ekonomiczne z wysokiej jakości usługami, mieszkalnictwem, łącznością i silnymi lokalnymi partnerstwami. Podczas webinaru podkreślono również, że kobiety, nowi mieszkańcy, studenci zagraniczni i doświadczeni specjaliści stanowią cenny zasób w zakresie rozwiązywania problemów niedoborów kadrowych, wspierania przedsiębiorczości i życia społecznego. Mentoring, nawiązywanie kontaktów i nauka od rówieśników pomagają łączyć pokolenia, budować pewność siebie i nabywać umiejętności niezbędne do odniesienia sukcesu w życiu zawodowym na wsi.

Wymiana pokoleniowa nie polega zatem po prostu na zastąpieniu jednego pokolenia drugim. Chodzi o stworzenie obszarów wiejskich, w których ludzie w różnym wieku mogą się rozwijać, współpracować i wspólnie budować długoterminową przyszłość.

Webinarium Paktu dla wsi na temat dobrych praktyk w zakresie wymiany pokoleniowej: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/events/generational-renewal-rural-businesses-empowering-youth-supporting-elders_en

EURYO: https://www.euryo.org/web/

Skuteczne wdrażanie zintegrowanych podejść terytorialnych: trzy lekcje z Europy

W całej Europie instrumenty terytorialne, takie jak LEADER/RLKS, inteligentne wioski i zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT), pomagają społecznościom wiejskim stawiać czoła złożonym wyzwaniom za pomocą zintegrowanych podejść ukierunkowanych na konkretny obszar. Choć różnią się zakresem i sposobem zarządzania, mają wspólne cele: zwiększenie uczestnictwa, poprawę koordynacji i wspieranie długoterminowego rozwoju terytorialnego.

W artykule tym wykorzystano doświadczenia zdobyte w ramach wielofunduszowego programu LEADER/RLKS w Nowej Akwitanii (Francja), podejścia Smart Village w Ballyboughal (Irlandia) oraz ZIT Pinhal Interior (Portugalia), aby zbadać praktyczne wnioski na temat ram polityki na okres po roku 2027.

Luís Matias, ZIT Pinhal Interior, Portugalia

ZIT Pinhal Interior opracowano po niszczycielskich pożarach lasów jako długoterminową odpowiedź na wyzwania stojące przed słabo zaludnionym funkcjonalnym obszarem wiejskim (tj. obejmującym wsie, miasta i ich zaplecze). Zrzeszając 24 gminy i pięć wspólnot międzygminnych, projekt łączy **wiele instrumentów finansowania wokół wspólnego planu działań terytorialnych**, koordynowanego przez agencję rozwoju terytorialnego.

Nasze doświadczenie pokazuje, że budowanie odporności terytorialnej wymaga czegoś więcej niż tylko reagowania w sytuacjach kryzysowych. Polityki po roku 2027 powinny lepiej **rozpoznawać funkcjonalne terytoria wiejskie**, wspierać **bliższą koordynację między poziomami zarządzania** i zapewniać większą **elastyczność w łączeniu różnych źródeł finansowania**. Uproszczone, zarządzane lokalnie zintegrowane inwestycje, oparte na wspólnych priorytetach terytorialnych i udziale społeczności, pomogłyby przekształcić trwałe słabości strukturalne w szanse na zwiększenie odporności, konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

Webinarium Paktu dla wsi na temat dobrych praktyk w zakresie instrumentów terytorialnych: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/events/good-practice-webinar-territorial-instruments-leaderclld-integrated-territorial-investments_en

Catherine Hua, Lokalna Grupa Działania Périgord Vert, Francja

Wielofunduszowe podejście RLKS Nouvelle-Aquitaine łączy LEADER z finansowaniem rozwoju regionalnego (EFRR) w ramach lokalnych strategii rozwoju. Każda strategia pozwala Lokalnej Grupie Działania (LGD) decydować, który fundusz zostanie wykorzystany do wsparcia danego projektu. Nasze doświadczenie pokazuje, że **przydzielenie przez Nouvelle-Aquitaine istotnych środków na rozwój terytorialny zwiększa zasoby przeznaczone na rozwój lokalny** i że zapewnienie LGD dostępu do środków EFRR **poprawia koordynację** między LGD, instytucją zarządzającą i służbami regionalnymi, w tym tymi odpowiedzialnymi za sektor non-profit, gospodarkę o obiegu zamkniętym, kulturę i turystykę.

Jednocześnie różne zasady kwalifikowalności, rozgraniczenia finansowania i systemy zarządzania zwiększają złożoność i mogą ograniczać elastyczność. Jednym z głównych wniosków dotyczących ram finansowych na okres po roku 2027 jest to, że **bardziej zharmonizowane zasady dotyczące wszystkich instrumentów finansowania** sprawią, że zintegrowane podejście terytorialne będzie prostsze, skuteczniejsze i łatwiejsze do wdrożenia.

Ian Dempsey, Prescience, Irlandia

Doświadczenia Ballyboughal związane z koncepcją inteligentnej wioski pokazały, jak ważne jest kształtowanie rozwoju obszarów wiejskich wokół odporności, atrakcyjności jako miejsca do życia i jakości życia. Strategia ta, wychodząc od priorytetów społeczności, **przełożyła wspólną wizję na praktyczne działania** dotyczące zarządzania, kształtowania przestrzeni, bioróżnorodności, dziedzictwa, rekreacji i dobrostanu społecznego, a jej wdrażanie odbyło się za pośrednictwem lokalnych struktur społecznościowych i grup wolontariuszy.

Jedną z najważniejszych lekcji jest to, że **wspólna wizja musi iść w parze z możliwością jej urzeczywistnienia**. Wzmocnienie lokalnego zarządzania, umiejętności, wolontariatu i przywództwa społecznego jest równie ważne jak zabezpieczenie finansowania projektów. Przyszła polityka dotycząca obszarów wiejskich powinna zatem **inwestować nie tylko w projekty, ale także w długoterminowy kapitał społeczny, lokalny potencjał, sieci i partnerstwa**, które umożliwią społecznościom przekształcanie pomysłów w trwałe działania.

Co sprzyja rozwojowi ekosystemów innowacji na obszarach wiejskich? Trzy perspektywy budowania trwałej innowacji

Coraz częściej uznaje się, że innowacyjność na obszarach wiejskich jest niezbędna do wzmocnienia odporności, zwiększenia konkurencyjności i poprawy jakości życia. Jednak innowacje rzadko kiedy odnoszą sukces w izolacji. W całej Europie władze publiczne, praktycy i lokalni działacze badają, w jaki sposób stworzyć silniejsze ekosystemy innowacji na obszarach wiejskich poprzez łączenie ludzi, pomysłów, finansowania i eksperymentów.

Innowacje na obszarach wiejskich przybierają wiele form – od działań Hiszpanii łączących innowacje z wyzwaniami demograficznymi, po doświadczenia Austrii w zakresie szerszych systemów wsparcia innowacji na obszarach wiejskich oraz nacisk projektu SMART ERA na eksperymentowanie i skalowanie. Niniejszy artykuł przedstawia czynniki, które pomagają zwiększać widoczność innowacji na obszarach wiejskich, wzmacniać powiązania między nimi oraz zapewniać ich trwałość w dłuższej perspektywie.

Materiały z webinarium i raport: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/events/good-practice-webinar-rural-innovation_en

Dobre praktyki, aktualności, wydarzenia, publikacje: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/topics/research-and-innovation_en

Broszura przedstawiająca dobre praktyki w zakresie terytorialnie ukierunkowanych innowacji: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/publications/good-practice-brochure-place-based-innovation_en

María Martos,
Ministerstwo Przemian Ekologicznych i Wyzwań Demograficznych (MITECO), Hiszpania

Wyludnianie się obszarów wiejskich w Hiszpanii nie oznacza jedynie odpływu mieszkańców ze wsi. To także stopniowa utrata szans rozwojowych, dostępu do usług, miejsc pracy i perspektyw na przyszłość przez całe terytoria. Społeczności wiejskie nie zaczynają jednak od zera: łączą w sobie **wiedzę, sieci społecznościowe, tożsamość, dziedzictwo i zdolność do oddolnego tworzenia innowacji**.

W tych ramach powstała Sieć Terytorialnych Centrów Innowacji (Red CIT), promowana przez Sekretariat Generalny ds. Wyzwań Demograficznych MITECO i rozwijana wspólnie z radami prowincji. Ministerstwo pełni funkcję centrum sieci i zapewnia ramy strategiczne, natomiast rady prowincji skupiają się na strategiach dostosowanych do konkretnych lokalnych potrzeb.

Red CIT to rozwijająca się sieć łącząca wszystkie 28 prowincjonalnych Terytorialnych Centrów Innowacji (CIT), tworząca krajowy ekosystem innowacji, w który zaangażowani są odpowiedni uczestnicy, tacy jak przedstawiciele władz lokalnych, regionalnych i krajowych, przedsiębiorstwa, instytucje naukowe, obywatele i regiony.

Same prowincjonalne CIT działają jako lokalne ekosystemy terytorialne i laboratoria transformacji, zapewniając **pomoc metodologiczną w ukierunkowaniu procesów innowacyjnych na swoich terytoriach, budowaniu potencjału i dostępie do finansowania**. Ich wartość polega na **łączeniu zarządzania wielopoziomowego, wsparcia technicznego i innowacji społecznych** w celu wspierania przedsiębiorczości, przyciągania talentów, ulepszania usług i wzmacniania sprawiedliwości terytorialnej.

CIT w prowincji Teruel pokazuje, jak społeczeństwo obywatelskie, przedsiębiorstwa i podmioty publiczne mogą współzarządzać inicjatywami, takimi jak forum innowacji na obszarach wiejskich, program renowacji pustostanów dla celów mieszkalnych i projekty współpracy między prowincjami w zakresie wsparcia przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

Rita Trattnigg, Federalne Ministerstwo Rolnictwa, Leśnictwa, Klimatu i Ochrony Środowiska, Regionów i Gospodarki Wodnej, Austria

Austriackie podejście do innowacji na obszarach wiejskich opiera się na założeniu, że największy wpływ na region ma **współpraca międzysektorowa, wielopoziomowa i wielopodmiotowa**. Aby jak najlepiej uzupełnić innowacje w ramach rolnictwa, poszerzyliśmy nasze podejście mające na celu wzmocnienie ekosystemów innowacji na obszarach wiejskich, zakorzenionych w lokalnych i regionalnych społecznościach oraz gospodarkach.

W celu dotarcia do innowatorów, którzy już wprowadzają zmiany w terenie, wprowadziliśmy dwa uzupełniające się instrumenty finansowania: **Centra Innowacji Wiejskiej**, które działają jako inkubatory, oraz **Partnerstwa Innowacji Wiejskiej**, które wspierają projekty wdrożeniowe. Uzupełniają one interwencję EIP-AGRI w ramach wspólnej polityki rolnej (WPR) poprzez rozszerzenie wsparcia innowacji poza produkcję rolną.

Budowa silnych ekosystemów innowacji zależy również od stworzenia odpowiednich warunków. Poprzez **kryteria wyboru projektów** zachęcamy do stosowania rozwiązań ukierunkowanych terytorialnie, poczucia odpowiedzialności za rozwój regionu, współpracy wielu podmiotów, partnerstw międzysektorowych oraz powiązań z organizacjami badawczo-rozwojowymi. **Struktury pośredniczące w ramach regionalnych systemów zarządzania**, takie jak Lokalne Grupy Działania LEADER, odgrywają ważną rolę w łączeniu różnych „węzłów innowacji" i wzmacnianiu współpracy.

Dotychczas wspierane projekty łączą podmioty z szerokiego spektrum sektorów w celu tworzenia nowych łańcuchów wartości, wzmacniania gospodarek regionalnych i rozwijania innowacyjnych modeli biznesowych. Oprócz finansowania krajowa sieć WPR zapewnia **wsparcie innowacyjne, aby pomóc projektom w budowaniu zrównoważonych modeli biznesowych i modeli oddziaływania**, które mogą przetrwać poza okres finansowania.

Nasze doświadczenie pokazuje również, że skuteczne ekosystemy innowacji na obszarach wiejskich są ściśle powiązane z zarządzaniem wielopoziomowym i korzystają z **„rozwijania zdolności do rozwijania potencjału innych"**. Wzmocnienie zdolności ludzi i organizacji do wspierania innych tworzy efekt kuli śnieżnej, umożliwiając ekosystemom innowacji rozwój, adaptację i generowanie trwałych korzyści dla obszarów wiejskich.

Matteo Gerosa, Fondazione Bruno Kessler i projekt SMART ERA

Projekt SMART ERA, finansowany w ramach programu Horyzont Europa, bada, w jaki sposób **narzędzia cyfrowe, projektowanie partycypacyjne i zintegrowane pakiety inteligentnych innowacji** mogą pomóc w rewitalizacji społeczności wiejskich. Projekt, realizowany w sześciu regionach pilotażowych w 10 krajach, ma na celu rozwiązanie powszechnych barier utrudniających innowacyjność na obszarach wiejskich, w tym ograniczonego kapitału ludzkiego i słabych powiązań między lokalnymi podmiotami innowacyjnymi.

Jedną z najwyraźniejszych lekcji, jakie wynieśliśmy z trzech lat eksperymentów, jest to, że społeczności nie są odbiorcami innowacji na obszarach wiejskich, lecz ich siłą napędową. Tereny wiejskie zbyt często traktowane są jako miejsca, w których rozwiązania są dostarczane, a nie projektowane. Nasze doświadczenia pokazują, że **trwałe innowacje wyrastają z lokalnego poczucia sprawczości oraz aktywnego uczestnictwa**.

Aby to umożliwić, SMART ERA **łączy zestawy narzędzi do wspólnego projektowania fizycznego i cyfrowego z dostosowanymi podejściami do zaangażowania**, które pozwalają uniknąć przeciążenia lokalnych zasobów. Dwie role okazały się szczególnie ważne: „**aktywatorów społeczności**", którzy mobilizują różnorodnych lokalnych interesariuszy, oraz „**pilotażowych organizatorów**", którzy łączą dostawców technologii ze społecznościami. Pomagają oni przekładać lokalne potrzeby na konkretne działania, budować zaufanie między podmiotami i podtrzymywać współpracę po początkowej fazie projektu.

Nasze doświadczenie pokazuje również, że **sama technologia nie wystarczy**. Narzędzia cyfrowe wymagają użytkowników, ustaleń dotyczących zarządzania i długoterminowego wsparcia, aby mogły pozostać przydatne po zakończeniu finansowania projektu. Dlatego SMART ERA promuje Pakiety Inteligentnych Innowacji, **łączące technologię ze wspierającymi ją politykami lokalnymi i innowacjami społecznymi**.

Wreszcie, skalowanie innowacji wymaga **aktywnego zaangażowania całego lokalnego ekosystemu innowacji**. Współpraca środowiska akademickiego, społeczności lokalnych, przedsiębiorstw i władz publicznych sprzyja łączeniu wiedzy, inwestycji, legitymizacji społecznej i procesów decyzyjnych, umożliwiając przejście od rozproszonych projektów pilotażowych do bardziej zintegrowanych, odpornych i zrównoważonych ekosystemów innowacji na obszarach wiejskich.

Realizacja Paktu dla wsi w Europie – doświadczenia krajowe i regionalne

W całej Europie pakt na rzecz obszarów wiejskich staje się coraz częściej inspiracją do nowych podejść w zakresie zarządzania i współpracy stron zainteresowanych na szczeblu krajowym i regionalnym. Pomimo odmiennego kontekstu, inicjatywy te mają wspólne cele: zwiększenie uczestnictwa, poprawę koordynacji między sektorami i poziomami zarządzania oraz promowanie zintegrowanego rozwoju obszarów wiejskich.

W tym artykule opisano, w jaki sposób doświadczenia te przekładają się na wdrażanie zasad paktu na rzecz obszarów wiejskich – od zaangażowania interesariuszy w proces realizacji paktu w Holandii, przez agendę na rzecz obszarów wiejskich w Katalonii, aż po działania Flandrii stanowiące połączenie idei paktu ze zintegrowanymi strategiami na rzecz obszarów wiejskich.

Ben van Essen,
Rural Pact Netherlands
oraz European Rural
Community Alliance

Platforma Rural Pact Netherlands (RPNl), utworzona w 2024 r., skupia holenderskich uczestników Paktu dla wsi. Dziś sieć skupia ponad 150 członków. Funkcjonuje w oparciu o strukturę roboczą i manifest na rzecz obszarów wiejskich, a od marca 2026 r. także o plan działań wspierany przez Ministerstwo Rolnictwa.

Nasze doświadczenie pokazuje wartość **platformy dialogu i współpracy wokół wspólnej wizji obszarów wiejskich**. Zamiast stawać się areną polityczną, RPNl promuje **poczucie współodpowiedzialności wykraczające poza interesy sektorowe**.

Wizja ta znalazła odzwierciedlenie w Agendzie na rzecz Obszarów Wiejskich, zawierającej konkretne działania wdrażane dzięki zaangażowaniu jej członków. Wierzymy, że takie podejście oparte na współpracy stworzy solidne podstawy dla długoterminowego rozwoju obszarów wiejskich.

Informacje dotyczące poszczególnych krajów: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/countries_en

Dokument orientacyjny: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/publications/making-rural-pact-happen-member-states_en

Sergi Méndez
i Albert Puigvert,
Stowarzyszenie
Inicjatyw Wiejskich
Katalonii, Hiszpania

Najważniejszą lekcją, jaką można wyciągnąć z doświadczeń Katalonii, jest to, że samo zaangażowanie interesariuszy nie wystarczy. Aby uzyskać trwały wpływ, konieczne jest **przekształcenie uczestnictwa w struktury zarządzania, wspólną odpowiedzialność i instrumenty polityki**.

Dzięki Agendzie Wiejskiej Katalonii administracja publiczna, władze lokalne, społeczeństwo obywatelskie, uniwersytety i podmioty społeczno-gospodarcze stworzyły **stałe ramy dialogu terytorialnego i współpracy** wokół wspólnej wizji. Pomogło to wyjść poza odizolowane projekty i przejść do zintegrowanych działań obejmujących różne sektory i poziomy zarządzania.

Kolejną lekcją jest to, że **zarządzanie obszarami wiejskimi musi prowadzić do zmiany polityki**. Katalonia wprowadza zasady paktu na rzecz obszarów wiejskich w życie, wdrażając zasady weryfikacji wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich (rural proofing) i tworząc ramy prawne – Statut Gmin Wiejskich – które pomagają zapewnić systematyczne uwzględnianie perspektyw obszarów wiejskich w procesie podejmowania decyzji publicznych.

Kevin Grauwels,
Flamandzka Agencja
Gruntów, Belgia

Flandria wykorzystuje podejście Paktu dla wsi do opracowania **wspólnej wizji dla obszarów wiejskich poprzez szerokie zaangażowanie interesariuszy**. Warsztaty, ankieta internetowa i przesłuchania w parlamencie flamandzkim pozwoliły na spotkanie interesariuszy i szerszej opinii publicznej w celu ukształtowania wspólnej wizji dla społeczności wiejskich.

Następnym krokiem jest przełożenie tej wizji na **skoordynowane działania całego rządu**, wspierane przez weryfikację wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich i centrum wiedzy łączące badania, praktykę i politykę.

Patrząc w przyszłość, proponowane Plany Partnerstwa Krajowego i Regionalnego oraz cel 10% wydatków na obszary wiejskie stwarzają **szansę na opracowanie bardziej zintegrowanych strategii rozwoju obszarów wiejskich**. Pakt dla wsi może zapewnić wspólne ramy zaangażowania interesariuszy, silniejsze zarządzanie i lepszą koordynację działań mających na celu zaspokojenie potrzeb i zwiększenie szans obszarów wiejskich.

Dlaczego zaangażowanie polityczne ma znaczenie dla obszarów wiejskich w Europie

Rządy krajowe i władze regionalne w całej Europie, a także instytucje UE coraz częściej wykorzystują Pakt dla wsi jako ramy służące wzmocnieniu współpracy, widoczności i długoterminowego zaangażowania na rzecz obszarów wiejskich.

Poprzez zobowiązania polityczne sygnatariusze podkreślają wspólne priorytety, popierają bardziej zintegrowane podejście do rozwoju obszarów wiejskich i wzmacniają współpracę między szczeblami sprawowania rządów i sektorami.

W tym artykule omówiono, dlaczego zaangażowanie polityczne ma znaczenie i w jaki sposób może ono pomóc wzmocnić przyszłość obszarów wiejskich Europy, od skupienia się Finlandii na koordynacji międzysektorowej, po regionalną perspektywę Asturii, zorientowaną na konkretne obszary, oraz instytucjonalną rolę Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego.

Sari Essayah,
Ministerstwo Rolnictwa i Leśnictwa, Finlandia

Dla Finlandii sformalizowanie naszego zaangażowania poprzez Pakt dla wsi było naturalnym krokiem potwierdzającym nasze długotrwałe zaangażowanie w politykę i rozwój obszarów wiejskich. Wybór tego momentu był szczególnie odpowiedni, ponieważ nastąpił po opracowaniu krajowego raportu na temat polityki wiejskiej, parlamentarnej debacie na ten temat i rozpoczęciu przygotowań do kolejnego okresu finansowania ze środków UE.

Zobowiązania polityczne pomagają wzmocnić długoterminową współpracę poprzez **podkreślenie znaczenia współpracy między sektorami i poziomami zarządzania**. Zachęcają do tworzenia struktur i forów, które łączą organy publiczne i interesariuszy wokół wspólnych celów. W Finlandii Rada Polityki Wiejskiej, której przewodniczę, od dawna stanowi funkcjonującą platformę współpracy międzysektorowej, pomagającą koordynować politykę wiejską i wspierać zintegrowane podejście do rozwoju obszarów wiejskich.

W okresie od listopada 2025 r. do września 2026 r. osiem rządów krajowych i regionalnych podjęło zobowiązania polityczne w ramach Paktu dla wsi.

Poznaj te i inne zobowiązania władz publicznych w ramach paktu na rzecz obszarów wiejskich: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/public-authorities-commitments_en

Marcelino Marcos Líndez,
Ministerstwo Środowiska Wiejskiego i Polityki Rolnej, Asturia, Hiszpania

W przypadku Asturii zaangażowanie w Pakt dla wsi wzmacnia ścieżkę, którą zainicjowaliśmy w ramach naszego własnego Paktu dla wsi Asturii – wspólnej mapy drogowej z konkretnymi środkami obowiązującymi do 2030 r., opracowanej w drodze dialogu z interesariuszami obszarów wiejskich.

Tego rodzaju zobowiązania polityczne pomagają koordynować działania administracji publicznej, sektorów produkcyjnych i społeczności wiejskich, promując jednocześnie **zintegrowane działania dostosowane do konkretnych potrzeb każdego terytorium**. Jednakże ambicja ta wymaga odpowiednich zasobów.

Utrzymanie silnej wspólnej polityki rolnej, z odpowiednim finansowaniem rozwoju obszarów wiejskich, jest niezbędne, aby współpraca przekształciła się w realne możliwości, działalność gospodarczą i spójność terytorialną.

Stoyan Tchoukanov,
Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES), Belgia

Zobowiązania polityczne podejmowane w ramach Paktu dla wsi są cenne, ponieważ pomagają **zapewnić, że polityka dotycząca obszarów wiejskich będzie kształtowana z udziałem ludzi**, a nie tylko dla nich. Ponadto wspierają widoczność, wdrażanie i monitorowanie uzgodnionych działań.

Zaangażowanie EKES w pPakt dla wsi ma na celu wzmocnienie roli zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w budowaniu przyszłości obszarów wiejskich w UE. Rolnicy, przedsiębiorcy, pracownicy, spółdzielnie, organizacje młodzieżowe i lokalne społeczności — wszyscy odgrywają rolę w określaniu potrzeb i oferowaniu rozwiązań.

Wspierając dialog, współpracę i wspólną odpowiedzialność, Pakt dla wsi pomaga zapewnić, że głos mieszkańców wsi zostanie usłyszany i że żaden obszar wiejski ani żadna społeczność nie zostaną pominięte.

Wdrażanie zmian na miejscu: każde działanie ma znaczenie dla wizji obszarów wiejskich

Członkowie Grup Społecznościowych Paktu dla wsi aktywnie przyczyniają się do realizacji długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich UE poprzez działania wolontariackie – duże i małe, podejmowane indywidualnie lub w imieniu swoich organizacji.

Dzięki konkretnym inicjatywom odpowiadającym na zróżnicowane lokalne potrzeby, interesariusze, począwszy od obywateli, przedsiębiorców i naukowców, po rolników, organizacje pozarządowe i władze publiczne, przyczyniają się do osiągnięcia celów wizji obszarów wiejskich.

Przeczytaj wypowiedzi trzech członków społeczności na temat ich działań i powodów, dla których zdecydowali się działać na rzecz realizacji wizji obszarów wiejskich.

Marieta Okenková, Słowacki Uniwersytet Rolniczy i Słowacki Parlament Wiejski

Słowacka „Wizja atrakcyjniejszych obszarów wiejskich do roku 2040" powstawała przez siedem lat w ramach projektów Horizon PoliRural i PoliRuralPlus. Jest to żywy dokument, który powstaje w wyniku dialogu partycypacyjnego, działań prognostycznych, konsultacji z interesariuszami i współpracy międzysektorowej, w którą zaangażowane są gminy, eksperci, społeczeństwo obywatelskie, społeczności wiejskie i miejskie oraz decydenci.

Proces ten **przekształcił lokalne potrzeby i wyzwania terytorialne we wspólną długoterminową wizję i praktyczne działania** na rzecz odpornego, inkluzywnego i innowacyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Wizja ta stopniowo znalazła odzwierciedlenie w wielu krajowych politykach i ramach strategicznych, co wzmocniło jej praktyczne znaczenie i długoterminowy wpływ. Pokazuje, w jaki sposób współpraca może usprawnić zarządzanie obszarami wiejskimi, zainspirować do powielania dobrych praktyk, wzmocnić współpracę sieciową między podmiotami wiejskimi i zmobilizować partnerstwa na rzecz przyszłości obszarów wiejskich Europy.

Zgłoś działanie na rzecz realizacji wizji obszarów wiejskich: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/actions-rural-vision_en

Przeglądaj istniejące działania w celu znalezienia inspiracji: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/actions-rural-vision/actions/search_en

Patrice Joly i Dominique Faure, Instytut Studiów Zaawansowanych nad Światami Wiejskimi (IHEMRu), Francja

Szkolimy decydentów w sektorze publicznym i prywatnym we Francji, aby lepiej rozumieli oni sytuację na obszarach wiejskich i potrafili uwzględniać tamtejsze wyzwania, mocne strony i dynamikę przy podejmowaniu decyzji zarówno obecnie, jak i w przyszłości. Poprzez swoją działalność IHEMRu wspiera badania dotyczące obszarów wiejskich oraz upowszechnia wyniki i wnioski wynikające z europejskiej współpracy, dostarczając wiedzy przydatnej do **kształtowania polityki publicznej i wspierania innowacji terytorialnych**.

Działania na rzecz realizacji wizji obszarów wiejskich są szczególnie cenne, gdyż wskazują inspirujące przykłady, zachęcają do współpracy i jednoczą interesariuszy zaangażowanych we wspieranie społeczności wiejskich. Takie podejście podnosi rangę obszarów wiejskich, promuje ich włączenie w politykę publiczną i wspomaga ich zdolność do stawiania czoła wyzwaniom środowiskowym, żywnościowym, energetycznym i demograficznym.

Salvatore Coppola-Finegan, EcoCitizen, Luksemburg

ANNE-MARIE to platforma cyfrowa i aplikacja mobilna, która umożliwia społecznościom wiejskim Luksemburga lepsze monitorowanie ekosystemów leśnych, przyczyniając się do edukacji naukowej i świadomości ekologicznej.

Ponad połowa naszych lasów należy do małych rodzinnych gospodarstw leśnych, a osoby im najbliższe rzadko pojawiają się w krajowych zbiorach danych. Współpraca uczniów i leśników, wspierana narzędziami nauki obywatelskiej, pozwala lepiej poznać zarówno ekosystemy, jak i właścicieli ziemskich.

Działania na rzecz realizacji wizji obszarów wiejskich są istotne, ponieważ na obszarach wiejskich w Europie dominują drobni aktorzy, którzy nie mają głosu na szczeblu politycznym. Zgłaszając działanie, sprawisz, że Twoja praca stanie się widoczna w całej UE!

Łączenie ludzi, inspirowanie do działania: poznaj grupy społecznościowe Paktu dla wsi

Wyzwania związane z rozwojem obszarów wiejskich są coraz bardziej złożone i wzajemnie ze sobą powiązane, co stwarza coraz większe zapotrzebowanie na przestrzenie, w których interesariusze mogą wymieniać się doświadczeniami i uczyć się od siebie nawzajem. Grupy społecznościowe Paktu dla wsi gromadzą praktyków, decydentów, badaczy i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego wokół wspólnych tematów związanych z obszarami wiejskimi, wzmacniając dialog, współpracę i wzajemne uczenie się w całej Europie.

Przeczytaj, co mówią trzej koordynatorzy grup społecznościowych, którzy opowiadają o tym, co sprzyja zaangażowaniu, jakie inicjatywy rozwijają i jakie są ich przyszłe priorytety dla grup.

Nancy Duxbury, Grupa ds. kultury i kreatywności

Kultura i kreatywność stanowią podstawę rozwoju ukierunkowanego na konkretny obszar, przyczyniając się do edukacji, spójności społecznej, jakości życia, lokalnej gospodarki, innowacji, ochrony środowiska, turystyki i zmian demograficznych. Jednakże praktycy i organizacje działające na tym polu pozostają w trudnej sytuacji ze względu na **niewielkie zainteresowanie ze strony decydentów** i **niewystarczające wsparcie** dostosowane do ich konkretnych potrzeb.

Nasza grupa skupia szeroką gamę interesariuszy, w tym twórców kultury, małe przedsiębiorstwa i stowarzyszenia, agencje publiczne i badaczy. Pomaga członkom w przełamywaniu izolacji i ma na celu **wspieranie inicjatyw zbiorowych, które mogą wpływać na politykę i planowanie**.

Sensowne zaangażowanie wykracza poza dzielenie się informacjami. Wymaga **regularnych możliwości budowania relacji, identyfikowania wspólnych priorytetów i opracowywania wspólnych działań**. Webinaria, targi projektów i publikacje pomagają utrzymać dynamikę, wspierając praktyczne działania następcze i silniejsze ramy polityki na rzecz kultury i kreatywności na obszarach wiejskich.

Dołącz do grupy społecznościowej: https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/join-community-action_en

David de Ugarte, grupa ds. depopulacji i repopulacji obszarów wiejskich

Nasza grupa społecznościowa dopiero stawia pierwsze kroki, ale już teraz pomaga organizacjom mierzącym się z podobnymi wyzwaniami odnaleźć się nawzajem i rozważać potencjalną współpracę. Wciąż budowane są warunki sprzyjające aktywnemu uczestnictwu. Ważne jest, **aby członkowie mieli poczucie, że ich głos jest słyszany**, spotkania odbywały się według **jasnego, ale elastycznego planu**, a rozmowy **koncentrowały się na rzeczywistych problemach lokalnych**.

Aby odnieść jak największe korzyści, członkowie muszą regularnie się spotykać, szczerze dzielić się swoimi doświadczeniami, być otwarci na małe eksperymenty i podróże. Dotychczasowe działania praktyczne obejmowały nieformalne sesje wymiany. Patrząc w przyszłość, naszym priorytetem jest stopniowe przechodzenie w kierunku **wspierania projektów transeuropejskich pomiędzy organizacjami społeczeństwa obywatelskiego na obszarach wiejskich**.

Klaus Ehrlich, grupa ds. turystyki wiejskiej

Przekształcając indywidualne doświadczenia w zbiorową wiedzę i działanie, grupy społecznościowe stanowią forum oparte na zaufaniu, służące wymianie doświadczeń, nawiązywaniu kontaktów, wzajemnemu uczeniu się i współpracy między regionami i krajami. **Aktywne uczestnictwo wzrasta, gdy członkowie widzą wyraźne możliwości** wniesienia swojego doświadczenia, dzielenia się nowymi pomysłami i omawiania ich oraz korzystania z wiedzy innych.

Koncentrują się na konkretnych potrzebach i praktycznych rezultatach, takich jak rozwój projektów, dzielenie się najlepszymi praktykami, wspólne występowanie na rzecz określonych postulatów lub poszukiwanie rozwiązań często występujących wyzwań. Następnie można je albo rozszerzyć na skalę europejską, albo dostosować do konkretnych warunków lokalnych.

W naszej grupie utworzyliśmy **tematyczne zespoły robocze** i repozytorium wiedzy oraz organizujemy **spotkania osobiste**. Kluczowymi priorytetami na przyszłość są wzmocnienie podejmowania decyzji w oparciu o dowody poprzez badania naukowe, współpracę międzysektorową i praktyczne kojarzenie podmiotów do współpracy.

Redaktor naczelny: Hugo Almeida, Dyrektor Działu Obszarów Wiejskich i Sieci, AGRI-D1, Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Komisja Europejska
Treść i edycja: Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (AGRI-D1) i Biuro Wsparcia Paktu dla wsi
Podziękowania:
- Główni współautorzy: Raffaele Fitto, Urszula Budzich-Tabor, Radim Sršeň, Edina Ocsko, Lidija Pavić-Rogošić, Michelle McKiernan, Franck Leroy, Fernando Riaza, Michael Flood, José Ignacio Donoso Salas, Tatiana Ferreira, Alen Mujčinović, Catherine Hua, Ian Dempsey, Luís Matias, María Martos, Rita Trattnigg, Matteo Gerosa, Ben van Essen, Sergi Méndez, Albert Puigvert, Kevin Grauwels, Sari Essayah, Marcelino Marcos Líndez, Stoyan Tchoukanov, Marieta Okenková, Salvatore Coppola-Finegan, Dominique Faure, Patrice Joly, Klaus Ehrlich, Nancy Duxbury, David de Ugarte
- Szata graficzna: Biuro Wsparcia Paktu dla wsi
- Zdjęcie na okładce: ©IvanMikhaylov w serwisie Getty Images

Wszystkie wydania Rural Vision Magazine są dostępne do pobrania online. Można również zamówić egzemplarz papierowy w serwisie Publikacje UE: op.europa.eu/pl/publications.
Treści publikowane w Rural Vision Magazine mogą nie odzwierciedlać poglądów instytucji Unii Europejskiej.
Redakcję publikacji ukończono we wrześniu 2026 r. | Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2026 © Unia Europejska, 2026
Ponowne wykorzystanie jest dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Polityka Komisji w zakresie ponownego wykorzystywania dokumentów jest wdrażana na mocy decyzji Komisji 2011/833/UE
z dnia 12 grudnia 2011 r. w sprawie ponownego wykorzystywania dokumentów Komisji (Dz.U. L 330 z 14.12.2011, s. 39, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj).
O ile nie wskazano inaczej, ponowne wykorzystywanie niniejszego dokumentu jest dozwolone na warunkach licencji Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/). Oznacza to, że ponowne wykorzystanie jest dozwolone pod warunkiem wskazania źródła i wszelkich zmian.
W przypadku jakiegokolwiek wykorzystania lub powielenia zdjęć lub innych materiałów nieobjętych prawem autorskim UE należy uzyskać zgodę bezpośrednio od właściciela praw autorskich.

Dodatkowe informacje o Unii Europejskiej: europa.eu

Odwiedź stronę internetową Paktu dla wsi UE
ruralpact.rural-vision.europa.eu

Obserwuj Paktu dla wsi UE w mediach społecznościowych
facebook.com/EURuralPact x.com/EURuralPact linkedin.com/company/eu-rural-pact
youtube.com/@EUruralpact

Wydanie drukowane	ISBN: 978-92-68-43959-3	doi:10.2762/2825764	KF-01-26-067-PL-C
PDF	ISBN: 978-92-68-43958-6	doi:10.2762/6373568	KF-01-26-067-PL-N

Dostęp do cyfrowej wersji czasopisma

Urząd Publikacji Unii Europejskiej
Prawo | Dane | Publikacje

